

ISLOMIY TA'LIMOTDA OTA-ONAGA EHTIROM KO'RSATISH MASALASI

Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent Axborot Texnologiyalari
Universiteti Samarqand filiali 1-bosqich talabasi
Sharifjonova Durdona

Ilmiy rahbar: **Samadov Xurshid**
Elektron pochta: durdonasharifjonova7@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Islom dini ta'limotlarida ota-onaga hurmat ko'rsatishning ahamiyati yoritiladi. Qur'oni karim oyatlari va Payg'ambar Muhammad (s.a.v.)ning hadislariga tayanib, ota-onaning oiladagi va jamiyatdagi o'rni, ularga nisbatan ehtiromning diniy va axloqiy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy davrda ota-onaga bo'lgan munosabatning o'zgarishi va Islomiy qadriyatlar asosida bu munosabatni mustahkamlash yo'llari ko'rib chiqiladi.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение почитания родителей в исламе. На основе аятов Корана и хадисов пророка Мухаммада (мир ему и благословение) анализируется положение родителей в семье и обществе, а также религиозные и нравственные аспекты уважения к ним. Кроме того, обсуждаются изменения отношения к родителям в современном обществе и пути укрепления этих отношений на основе исламских ценностей

Abstract: This article explores the significance of honoring parents in Islamic teachings. Based on the verses of the Holy Qur'an and the sayings of Prophet Muhammad (peace be upon him), it analyzes the role of parents in the family and society, as well as the religious and ethical aspects of showing respect to them. The

paper also discusses changes in attitudes toward parents in the modern era and offers ways to reinforce these values based on Islamic principles.

***Kalit soʻzlar:** Islom, ota-ona, hurmat, Qurʼon, hadis, oilaviy qadriyatlar, islomiy axloq, ota-onaning huquqlari.*

Ota-onaga hurmat koʻrsatish, ularni eʼzozlash va xizmat qilish nafaqat ijtimoiy odob-axloqning talabi, balki ilohiy buyruq sifatida Islom dinida muhim oʻrin egallaydi. Islom insonning Alloh bilan munosabatini mustahkamlash bilan bir qatorda, uning jamiyat va oiladagi oʻrnini ham tartibga soladi. Shunday oʻrinda eng avvalo, ota-onaga boʻlgan munosabat alohida taʼkidlanadi. Alloh taolo Qurʼonda bandalarini Uning yagonaligini tan olish bilan bir qatorda, ota-onaga yaxshilik qilishga buyurgan. Bu esa Islomda ota-onaga ehtirom koʻrsatish naqadar muqaddas ekani va bu masala eʼtiqod darajasiga koʻtarilganini anglatadi. Ushbu maqolada ota-onaga ehtiromning diniy asoslari, tarixiy va axloqiy talqini hamda bugungi kundagi dolzarbligi tahlil etiladi. Qurʼoni karimda bir necha oyatda Alloh taolo ota-onaga nisbatan yuksak hurmat koʻrsatishni buyuradi. Xususan, **Isro surasining** 23-oyatida shunday deyilgan: “Parvardigoring faqat Oʻziga ibodat qilishni va ota-onaga yaxshilik qilishni amr etdi. Agar ulardan biri yoki ikkalasi qarilik chogʻida sening yoningda boʻlsa, ularga hatto ‘uf’ demagin va ularni koyima, balki ularga goʻzal soʻz ayt.” Bu oyat ota-onaning holatidan qatʼi nazar, ularga yumshoqlik, hurmat va mehr-muhabbat bilan muomala qilish farz ekanini koʻrsatadi. Ayniqsa, qarilik chogʻida ularga gʻamxoʻrlik qilish, ularni ranjitmaslik eng muhim vazifalardan sanaladi.

Paygʻambarimiz Muhammad (s.a.v.) hayotlari davomida ota-onaga ehtirom koʻrsatishning eng chiroyli namunalarini berganlar. Ul zot: “Allohning roziligi ota-onaning roziligidadir, Allohning gʻazabi esa ota-onaning gʻazabidadir,” — deb marhamat qilganlar (Imom Termiziy rivoyati). Bu hadis insonning Alloh bilan aloqasini bevosita ota-onaga boʻlgan munosabat bilan

bog'laydi. Shuningdek, ota-onaning duo va roziligi farzandning dunyo va oxiratidagi najoti uchun asosiy omillardan biri hisoblanadi.> “Allohning roziligi ota-onaning roziligidadir, Allohning g‘azabi esa ota-onaning g‘azabidadir.”(Imom Termiziy, “Birr va Sila” kitobi, 3-bob, 1899-hadis). Islom tarixida ota-onaga hurmatning yuksak darajada namoyon bo‘lgan ko‘plab misollari mavjud. Masalan, tobeinlardan biri bo‘lgan Uvays al-Qarni onasiga bo‘lgan sadoqati sababli Payg‘ambarimiz (s.a.v.) tomonidan alohida e’tirof etilgan. Uvays al-Qarni onasining roziligi tufayli hatto Payg‘ambarning sahobalariga ham duo qilish sharafiga muyassar bo‘lgan. Bu kabi misollar Islom tarixida ota-onaga bo‘lgan ehtirom nafaqat amaliy, balki ruhiy poklik va ma’naviy yuksalishning garovi sifatida qaralganini ko‘rsatadi.> “Kim ota-onasiga yaxshilik qilsa, Alloh unga rizqini keng qiladi va umrini uzun qiladi.”

(Imom Ahmad, Musnad, 5/147).

Bugungi kunda texnologik taraqqiyot va ijtimoiy o‘zgarishlar insonlar o‘rtasidagi munosabatlarga, xususan, oila muhitiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayrim hollarda, ota-onaning jamiyatdagi nufuzi pasayib, farzandlar orasida ular bilan aloqalar zaiflashmoqda. Islomiy ta’limotlar esa bu jarayonga qarshi muvozanatli yondashuvni taklif etadi. Diniy qadriyatlarni targ‘ib qilish, yosh avlodga ota-onaga hurmat, sabr, vafodorlik kabi fazilatlarni o‘rgatish orqali oilaviy rishtalarni mustahkamlash mumkin. Bu esa jamiyat barqarorligining muhim omillaridan biridir.

Islom dini oilaviy hayotni jamiyatning asosi deb biladi. Oila – inson tarbiyasining birinchi va eng muhim maskani, ota-ona esa farzand uchun ilk murabbiylardir. Qur’oni karim va sunnatga asoslangan ta’limotlarda ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas’uliyati alohida o‘rinda turadi. Tarbiyaning asosiy jihatlari – e’tiqod, axloq, muomala madaniyati, halollik, mehnatsevarlik va jamiyatga foydali shaxs bo‘lish kabi fazilatlarni shakllantirishdir. Qur’oni karimda

Alloh taolo shunday deydi:> “Ey mo‘minlar! O‘zlarinigizni va oilalarinigizni do‘xax o‘tidan saqlang...(Tahrim surasi, 6-oyat). Bu oyat ota-onaning asosiy burchlaridan biri – farzandlariga to‘g‘ri yo‘lni ko‘rsatish, ularni ma‘naviy va axloqiy jihatdan tarbiyalash kerakligini anglatadi. Ulamolar bu oyatni sharhlab, farzandga diniy bilim berish, halol-haromni o‘rgatish, axloqiy odoblarni singdirish ota-onaning zimmasidagi muqaddas vazifa ekanini ta‘kidlaydilar.

Payg‘ambarimiz Muhammad (s.a.v.) marhamat qiladilar:> “Farzandingizga yaxshi ism qo‘ying, unga odob o‘rgating, balog‘atga yetganida yaxshi turmush o‘rtog‘iga uylantiring.” (Bayhaqiy, Shu‘ab al-Iman, 8298-hadis)Farzandga faqat dunyoviy ta‘minot bilan cheklanmasdan, uning ma‘naviy kamoloti, ruhiy holati, insoniy qadriyatlari bilan shug‘ullanish ota-onaning uzluksiz vazifasidir.

Ota-onaning tarbiyadagi amaliy roli shundaki:

*Ota-ona o‘zining odobi, halolligi, sabr-toqati, mehribonligi bilan farzandga eng kuchli saboq beradi. Bola eshitganini emas, ko‘rganini ko‘proq takrorlaydi.

*Uyda mehr, adolat, ishonch va muloqot muhitini yaratish bolaning ruhiy rivojlanishiga katta ta‘sir ko‘rsatadi.

*Farzand bilan suhbat qurish, uning muammolarini tinglash, unga samimiy maslahat berish oilaviy bog‘liqlikni mustahkamlaydi.

*Qur‘on o‘qitish, namozni o‘rgatish, hadislardan namunalar aytish orqali farzandning qalbida Allohga bo‘lgan muhabbat uyg‘onadi.

Islom tarbiyasi vaqtinchalik emas, balki hayot davomida uzluksiz kechadigan jarayondir. Farzandni din, axloq, ilm va jamiyat oldidagi mas‘uliyat ruhida tarbiyalagan ota-onalar – kelajak jamiyatining barqarorligini ta‘minlovchi eng katta hissadorlardir. Islom dinida ota-onaga ehtirom ko‘rsatish e‘tiqod va ibodat bilan barobar darajada qadrlanadi. Qur‘on va hadislarda bu masalaga berilgan

yuksak e'tibor, ota-onaga hurmat ko'rsatishni faqat insoniy burch emas, balki ilohiy majburiyat sifatida baholaydi. Har bir musulmon ota-onasiga nisbatan hurmat va xizmatni eng oliy burch deb bilmog'i lozim. Zamonaviy hayotda ushbu qadriyatlarni qayta tiklash va yoshlarga yetkazish esa jamiyatimizning ma'naviy sog'lomligi uchun zaruriy vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qur'oni karim. Usmon Tohir tarjimasi. – Toshkent: Hilol-nashr, 2017. – 604 bet. (Isro surasi, 23-oyat; Luqmon surasi, 14-oyat).
2. Imom Buxoriy. Jome' as-Sahih. – Riyoz: Dar-us-Salam, 1997. – 2-jild. – B. 893. (Kitob ar-Riqoq).
3. Imom Termiziy. Jome' as-Sahih. – Beyrut: Dar Ihya at-Turath al-'Arabi, 2005. – 4-jild. – B. 1899. (Kitob al-Birr va Sila, 3-bob).
4. Imom Ahmad ibn Hanbal. Musnad Ahmad. – Qohira: Muassasa ar-Risala, 1995. – 5-jild. – B. 147.
5. Yoqubov, M. Islomiy axloq asoslari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2016. – B. 35–46.
6. G'afforov, Sh. Oila va tarbiya masalalari islomiy ta'limotda. – Toshkent: Sharq, 2019. – B. 52–60.